

Kære Frank Jensen!

KØBENHAVN HAR RESSOURCERNE OG ANSVARET I DEN GRØNNE OMSTILLING

København har fået meget forærende fra naturens side såvel som fra samfundsudviklingen og historien: En strategisk velbeliggende by i en af de rigeste dele af Verden. Et velfærdssamfund med en avanceret offentlig sektor. En demokratisk styreform og tradition med en veloplyst og engageret befolkning. En vellykket omstilling fra industrisamfund til et videnssamfund understøttet af de rigtige politiske beslutninger. København er en succeshistorie, der høster international anerkendelse på mange fronter. København - og Danmark - fremhæves i udlandet som eksempler til efterfølgelse, eksempelvis i den amerikanske præsidentvalgkamp. Alt dette forpligter.

Det er en del af selvforståelsen, at vi i Danmark er foran i den grønne omstilling. Der kommer hele tiden delegationer fra udlandet for at høre, hvordan vi har gjort i Danmark, og hvordan vi har indrettet os i København. Der er givetvis konstant delegationer, der opsøger overborgmesterkontoret, eller som besøger interesseorganisationerne, og selv i et lille videntcenter som Boligøkonomisk Videncenter møder vi forskere og studerende fra udlandet, som udtrykker respekt for det, Danmark har opnået og ikke mindst i København indenfor byfornyelse, omstillingen væk fra industrisamfundet, miljø og resultaterne indenfor den almene boligsektor. Fokus er den sociale og den miljømæssige bæredygtighed.

Hvordan kan man give denne arv videre? Måske skal vi først tillade os selv at være lidt stolte over forhold, vi nogle gange tager som en selvfølge, og andre gange ligefrem taler lidt ned. Dernæst kunne vi se på, om vi ikke kan sætte overliggeren en anelse højere. Ikke på trods af de gode resultater, men tværtimod på grund af dem.

Bevar et København for alle

København er blevet en vinder-by, men netop med denne succes har man også sået kimen til et nederlag. Hvis København bliver så attraktiv, at den gradvist bliver mindre og mindre betalbar for almindelige mennesker - for slet ikke at tale om svage grupper - så mister man noget af den historiske arv. Vinder-by for hvem? For nogle få, eller for alle? Attraktiv for turister eller for de oprindelige beboere? Skal vi kun tale bæredygtighed i form af miljø, eller skal vi også huske det sociale aspekt?

Derfor skal der også i fremtiden være betalbare boliger, men det bliver en kamp mod samfundsforandringer og befolkningstilvækst, der konstant presser efterspørgslen op. Man skal slås med nogle markeds kræfter, der er særdeles stærke.

Flere almene boliger, og især flere mindre boliger, vil hjælpe i denne bestræbelse, men også almene boliger har en høj husleje i de første år. Den almene bevægelse har spillet ud med forslaget om "Basalboliger", og det kunne være et gennembrud i arbejdet på at sikre billige boliger.

En fuldstændig fjernelse af reglerne om gennemsnitsstørrelse af nye lejligheder ville også hjælpe, selvom der er sket en betydelig oplødning. En begrænsning af mulighederne for lejlighedssammenlægninger kunne være en anden mulighed. Det vil dog let ende som lappeløsninger og næppe tilstrækkelige, alt i mens byens befolkning vokser med 10.000 personer om året.

Hvis man endelig vil regulere detaljer om lejlighedernes størrelse, så var det måske en idé at kræve en højere andel af mindre lejligheder, fremfor at lægge op til at begrænse dem.

Nok så afgørende kunne det være, at få den private sektor ind som en partner i denne udvikling for at sikre billige boliger. Der opstår spændende partnerskaber eksempelvis om fornyelsen af Tingbjerg. Måske kan dette udstrækkes til andre arealer i byudviklingsområder med eksperimenter indenfor ejerskab af jord, blandede ejerformer, nye finansieringsformer og fjernelse af unødige begrænsende restriktioner.

Synliggør mål og resultater

København bør opgøre hvor mange billige boliger, byen har - en kompleks øvelse der må tage højde for forskelle i husstandsstørrelser og indkomsttyper - vurdere omfanget af det fremtidige behov og sætte et mål for udviklingen i antallet af billige boliger. Så kan man opstille et barometer for, hvor mange betalbare boliger, man eventuelt måtte mangle, i en form for "balanced scorecard" for social bæredygtighed. Der vil være mange forskellige faglige såvel som politisk inspirerede opfattelser af et sådant mål, men dette er ikke anderledes end indenfor miljømæssig bæredygtighed og klimamål.

Tænk på tværs af kommunegrænserne

Hvis man går efter maksimal vækst i selve Københavns kommune, så vil nybyggeriet skulle konkurrere med en konstant stigende befolkning. I de senere år har nybyggeriet tabt den kamp, selv om der har været nok så mange byggekraner i byen. Hvis bosættelsesmønstret spredes over et større område, så vil noget af presset på København tage af. Københavns omegnskommuner er nok udenfor kommunegrænsen men målt på kilometer tæt på centrum af København. Der bør være en høj grad af koordination i udbygningen af storbyen på tværs af kommunegrænserne og også ud over det, der ligger i landsplandirektivet (Fingerplanen). En moderne storby er helt anderledes end fortidens industribyer. I takt med at urbaniseringen griber om sig og byområderne vokser, så stiger behovet også for at planlægge og tænke på tværs af gamle grænser.

Engager de unge - et grønt Experimentarium

Vi har et Experimentarium i Hellerup, men København kunne bruge et Experimentarium indenfor klima, bæredygtighed og cirkulær økonomi, et sciencecenter for den grønne omstilling.

Man kan altid håbe på et "quick fix" i form af et nyt skattesystem med CO₂ afgifter. Den grønne omstilling bliver dog nok desværre en større teknologisk og reguleringsmæssig proces, og vi kender den jo allerede fra et væld af innovation og forskning. Som vort hjemlige testcenter for vindmøller. Fra EU's store internationale forskningsindsatser på renere flymotorteknologi til fusionsenergi. Fra møjsommeligt detailarbejde med bæredygtighedscertificeringssystemer, affaldsregulativer med videre. Den grønne omstilling er uoverskuelig, for den griber ind i alle sektorer og på så mange forskellige måder.

Derfor er det også vigtigt at formidle den, og give skolebørn og studerende tillid og tro på teknologien og virksomhedernes kunnen tilbage, fremfor at vækst og teknologi ses som et onde og en trussel. Danske myndigheder, danske forskere og danske virksomheder arbejder med at realisere den grønne omstilling, og der er masser af eksempler i eller nær København - lige udenfor døren!

Måske kunne man samle viden om denne enorme proces i et udstillingsvindue, der både kunne tiltrække de yngste, men også vise det bedste af dansk knowhow overfor udlandet, og gøre den teknokratiske proces til en underholdende og betryggende oplevelse. Et center med fokus på løsninger fremfor problemer.

Affald som råvare fremfor forbrænding

Måske har København Verdens mest avancerede affaldsforbrændingsanlæg?

I den grønne omstilling er et nøglebegreb genbrug. Deponering ses generelt som en ting, der skal undgås, mens forbrænding skal begrænses mest muligt. Genanvendelse, hvor et materiale efter endt brug kan finde anvendelse som råstof til et helt andet formål kommer derefter. Men det mest attraktive er genanvendelse, hvorved man helt forebygger, at der opstår affald. Dette er den cirkulære tankegang, og nok på mange felter i dag utopi og med vished forbundet med store udfordringer, hvis det skal nyde større udbredelse.

Processen med mere genanvendelse er imidlertid i gang rundt om i Europa, og hvorfor skulle København ikke gå med i front også på dette område?

Der er i en række forskningsprojekter i Europa i dag eksperimenteret med byggesystemer, der muliggør fuld genanvendelse. Det er forskellige typer af systemer, der eksperimenterer med træ, stål, aluminium og beton. Det er opført som demonstrationsprojekter i fuld skala rundt om i Europa. Tankegangen har herhjemme sidenhen vundet indpas i et projekt, der nu er på vej, Circle House, et alment boligprojekt i Lisbjerg udenfor Aarhus. Men hvorfor i Aarhus og ikke i København? Det kunne også være andre formål end boliger.

I byggesektoren kan København finde en partner, der er interesseret i at samarbejde om de nye idéer, og som har indsigt og forståelse herfor. Der mangler blot den politiske vision og handlekraft.

Mange bygherrer ønsker i dag at bygge bæredygtighedscertificeret. Vi har haft systemer hertil i årevis. FN- bygningen på Marmormolen er et sådant byggeri. Flere byggerier burde certificeres. Hvorfor ikke tage skridtet videre og gå fra bæredygtighed til cirkulært? Og hvorfor ikke indbyde til en kappestrid herom ved konkrete byggeopgaver?

Dette var nogle få nedslagspunkter. Man kan altid problematisere og lave en hel liste over fortrædeligheder. I forhold til så mange andre store bysamfund, så går det imidlertid grundlæggende fremragende i København. Byen har et problem med betalbare boliger, men det er ikke endnu en decideret krise. Der er rigtig meget at glæde sig over for alle os, der dagligt kommer i byen. Sådan skulle det gerne blive ved med at være, og mon ikke, at det kan blive bedre endnu i fremtiden....

Med venlig hilsen

Boligøkonomisk Videncenter

Curt Liliegreen

Projektdirektør